

Ходикіна І. В.,
кандидат економічних наук, доктор філософії, викладач
Бердянський державний педагогічний університет

ПЕРЕКЛАД: СТАТУС, ПРОБЛЕМИ, АСПЕКТИ (НА ПРИКЛАДІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)

Переклад – це окремий із напрямів філологічної науки. Він допомагає міжкультурній комунікації, сприяє зростанню економічних взаємовідносин між країнами, дає можливість чути інших і бути почутими по всьому світу. Завдяки перекладам ми можемо читати минуле, вивчати свій етнос, національну самобутність та ділитися цими знаннями із світом.

Перекладу підлягають як художні твори, так і наукові, публіцистичні. Це три найбільш поширені групи, які класифікують переклад. Так само як є поділення на усний та письмовий переклад. Труднощі під час перекладу виникають в різних аспектах – на рівні граматики, на рівні тексту. Існує розподіл за цільовою аудиторією, тобто за реципієнтами, які сприймають переклад на слух чи користуються ним у письмовому вигляді.

Кожна з підгруп в цих класифікаціях має свої характерні риси, за якими здійснюється розподіл. Характерні особливості, властиві тій чи іншій підгрупі, - це загальні риси і спільні труднощі, які виникають під час роботи з даною підгрупою.

Переклад художніх творів, особливо віршованого змісту, передбачає збереження авторського стилю і початкового змісту, дотримання віршованої форми, якщо це переклад віршів, або передача стилю текстів, написаних прозою. Для того, щоб дотриматися цих вимог, перекладач повинен виокремити та зрозуміти мовні засоби, які прийнятні для даного типу тексту та розрізнити їх від індивідуального авторського стилю. Авторський стиль характеризується рисами, що повторюються і властиві різним роботам одного і того самого автора. Перекладач повинен ці риси встановити та вміти застосувати їх в подальшому під час перекладу, поруч із стандартним набором звичайних мовних засобів для дотримання загального стилю тексту.

Наукові тексти містять у собі багато дефініцій, специфічних слів, властивих саме цій тематиці, слів іншомовного походження – латинізмів, або англіцизмів, нестандартних скорочень, особливо в письмовому діловому спілкуванні. Наукові твори складаються із розгорнутих речень. Перекладачу в першу чергу треба дотримуватися максимально точного відображення

наукового змісту. Тобто, на відміну від перекладу художнього твору, більше уваги під час перекладу надається змісту, ніж формі.

Публіцистичні тексти вирізняються стислими, ємними фразами. Задача публіциста – фіксувати сьогоднішнє і у короткому тексті передавати багато інформації. Це мова газет, журналів, телебачення, радіо. Інформація має носити чіткий, часом провокаційний характер, привертати до себе увагу. Речення короткі, ємні. Мова тексту переповнена частинами, які підсилюють звучання, надають йому модальності, тобто завуальовано демонструють відношення автора до своєї промови. Так само повинен робити перекладач у своїй інтерпретації змісту вказаних текстів.

Задача перекладача вести читача чи слухача по сценарію, який задумав автор тексту.

Особливо це відчувається, коли ми порівнюємо усні та письмові переклади. Усні переклади поділяються на синхронні та послідовні. Під час усного перекладу треба більше оперувати короткими реченнями, розбиваючи фрази спікера на окремі невеличкі речення, намагаючись при цьому не втратити зміст. Письмовий переклад дозволяє оминати такий підхід. Тут речення можуть займати цілий абзац, як наприклад у наукових текстах юридичного характеру.

Але тут виникають свої нюанси. Перекладач має бути обізнаний з темою перекладу. Наприклад, знатися на юридичних законах обох країн, мови яких задіяні у перекладі, а також на нормах міжнародного права. Не завжди закони однієї країни збігаються із законами іншої. Під час виникнення спірних ситуацій перекладач так само несе відповідальність за адекватність та якість свого перекладу.

Інший приклад – тексти з економіки мають так само бути побудовані за певною схемою, з використанням лексики відповідної тематики, якою повинен володіти перекладач. Це стосується податкових накладних, державних митних документів, транспортних інвойсів та ін.

Так само в медицині, інженерії – перекладачу треба володіти певним набором лексичних термінів, що широко використовуються в мові, на яку чи з якої відбувається переклад.

Що стосується класифікації за труднощами граматичного та стилістичного характеру. Граматичні поділяють в свою чергу на морфологічні та синтаксичні.

Українські науковці роблять багато досліджень в цьому напрямку. Одна з них, М. А. Кур'янова акумулювала результати цих пошуків та виділила серед них такі:

1) Розбіжності в будові мови як наборі певних граматичних категорій і форм, німецькі артиклі як категорія означеності і неозначеності, що визначають новизну інформації, невідомі українській мові;

2) різний обсяг змісту подібних конструкцій;

3) відмінні функційні характеристики, наприклад різні форми однини та множини;

4) відмінне частотне навантаження активного та пасивного стану, дійсного та мовного способів, інфінітивних конструкцій;

5) різнотипність вираження формальних підметів «man» та «es», неможливих у структурі українського речення; використання лексичних засобів для вираження граматичних категорій, коли при використанні німецького плюсквамперфекта в українському реченні з'являються «раніше», «перед тим», «до того»;

6) відмінна сполучуваність слів, тощо [2, с. 4].

Інша дослідниця М. М. Амеліна спирається на напрацювання німецького граматикиста Ю. Майнерта та вважає, що саме граматичні розбіжності між вихідною і цільовою мовою є однією із основних причин недосконалості комп'ютерного перекладу спеціалізованих текстів. Труднощі програмі створюють контекст, структура речень, неправильні дієслова.

На її думку, мови з різних генеалогічних груп розвиваються по-різному, тому мають більше розбіжностей у перекладі [1, с. 5–6].

Ми в своїх попередніх публікаціях створили власну класифікацію і розділили коло проблем, що виникають під час перекладу граматико-морфологічних (слова композити, запозичення, діалекти, евфемізми, застарілі слова, слова і фрази, що набувають нового значення, тощо) або лексикологічні (до яких ми відносимо такі явища, як розбудова множини у німецькій мові, наявність артикль, зміна значення слів із додаванням префіксів та суфіксів), граматико-синтаксичні (інфінітивні, прикметникові та дієприкметникові звороти, поширені означення та рамкова конструкція речень, сталий порядок слів, що непритаманні українській мові) та стилістичні (перифразування фразеологізмів, прислів'їв, сталих фраз) [4]. Що стосується останньої класифікації, яка була вказана вище – за реципієнтами, то розподіл тут базується на комунікативній ситуації та цілях перекладу. Комунікативна ситуація перекладу (КСП) розподіляється на види в залежності від особистості ініціатора перекладу: КСП за ініціативою отримувача перекладу, КСП за ініціативою автора оригіналу, КСП за ініціативою замовника перекладу і КСП за ініціативою перекладача [3].

Підводячи підсумок, можемо зазначити таке.

1. Сучасний стан перекладацької діяльності характеризується постійним розвитком.

2. Труднощі, що виникають під час перекладів класифікуються за різними стандартами.

3. Класифікації допомагають перекладачеві розуміти підводне каміння та оминати помилок у роботі.

Література

1. Амеліна С.М. Структура і семантика мовних одиниць. *Філологічні студії*. Вип. 14. С. 5–11. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua> > irbis_nbuv > cgiirbis_6 (дата звернення 10.11.2022).
2. Кур'янова М. Граматичні труднощі перекладу німецьких науково-технічних текстів українською мовою: автореф. дис...канд. філ. наук / М. О. Кур'янова. Київ, 2006. 16 с.
3. Сдобников В. В. Тактика відтворення індивідуального авторського стилю у перекладах художніх текстів. URL: https://www.sgu.ru/sites/default/files/textdocsfiles/2014/02/24/sdobnikov_v.v._taktika_vosproizvedeniya_individualno-avtorskogo_stilya_v_perevode_hudozhestvennogo_tek.pdf (дата звернення: 08.11.2022).
4. Ходикіна І. В. Труднощі перекладу сучасної німецької мови INNOVATIVE PATHWAY FOR THE DEVELOPMENT OF MODERN PHILOLOGICAL SCIENCES IN UKRAINE AND EU COUNTRIES Scientific monograph. Volume 3. Riga, Latvia. 2022, 654p. P. 365-387 URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/207> (дата звернення: 09.11.2022).